

maatschappijwetenschappen

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examiner en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*
Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn geen vakspecifieke regels vastgesteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Bij veel vragen kent het correctievoorschrift twee onderdelen: 'een juist antwoord bevat' en 'voorbeeld van een juist antwoord'. Het **'een juist antwoord bevat' is bepalend** voor de toekenning van scorepunten. Het 'voorbeeld van een juist antwoord' is volgens de examenmakers het meest voor de hand liggende antwoord. Als er sprake is van een vakinhoudelijk correcte toepassing van de criteria van 'een juist antwoord bevat', moeten aan antwoorden die afwijken van het voorbeeldantwoord scorepunten worden toegekend.

Opgave 1 Politieke strijdpunten in Nederland

1 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg welk kenmerk van de Nederlandse cultuur na de jaren zestig te herkennen is in de gegevens uit tabel 1, met een toepassing van een van de volgende kenmerken: gesecculariseerd / postchristelijk / gedeconfessionaliseerd / geïndividualiseerd 1
- een gegeven uit tabel 1 over de stelling over euthanasie / verantwoordelijkheid waaruit het gekozen kenmerk blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In Nederland blijkt uit tabel 1 de grootste eensgezindheid in de opvatting over het toestaan van euthanasie (85% van de bevolking) 1
- Deze breed gedeelde opvatting maakt onderdeel uit van de Nederlandse cultuur en past bij het kenmerk van een sterk geïndividualiseerde cultuur waarbij een individu zijn leven naar eigen inzicht vormgeeft 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

2 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een factor die bijdraagt aan binding met de nationale staat, zoals nationale feestdagen/taal/dienstplicht/geschiedenis 1
- een uitleg dat de gekozen factor kan bijdragen aan een sterkere affectieve bindingen met Nederland dan met Europa, met een toepassing van affectieve bindingen 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Nationale feestdagen kunnen bijdragen aan bindingen met de Nederlandse staat 1
- Nationale feestdagen kunnen namelijk bijdragen aan positieve gevoelens voor Nederland, oftewel affectieve bindingen met Nederland. Dus kunnen nationale feestdagen bijdragen aan sterkere affectieve bindingen met Nederland dan met Europa 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 4

Een juist antwoord bevat:

- twee maatschappelijke thema's die verband houden met globalisering, met daarbij een politieke strijdpunt over de Europese eenwording / over de cultuur van allochtonen uit tabel 1 (per strijdpunt één thema, per thema 1 scorepunt) 2
- een uitleg welk kernconcept in opvattingen over de twee gekozen maatschappelijke thema's te herkennen is, met de naam en een toepassing van het gekozen kernconcept (per maatschappelijk thema één verschillend kernconcept, per kernconcept 1 scorepunt) 2

voorbeeld van een juist antwoord:

- In de verschillen in opvatting over hoe ver de Europese eenwording zou moeten gaan, is het maatschappelijk thema van het overhevelen van nationale bevoegdheden naar supranationale instanties te herkennen 1
- In de opvattingen over de mate van deze overheveling naar supranationale instanties is de kwaliteit van politieke bindingen te herkennen die burgers hebben met de nationale staat of supranationale instanties, wat een mate van sociale cohesie aangeeft 1
- In de verschillen in opvatting over in hoeverre allochtonen zich moeten aanpassen aan de Nederlandse cultuur, is het maatschappelijk thema van de bedreiging van oorspronkelijke cultuur als gevolg van de almaar dominantier wordende westerse cultuur te herkennen 1
- Opvattingen over de bedreiging van de oorspronkelijke cultuur gaan over de gewenste mate van acculturatie van allochtonen. Als allochtonen die niet in Nederland zijn opgegroeid elementen uit de Nederlandse cultuur aanleren en verwerven, is er sprake van acculturatie 1

Opmerking

Geen scorepunten toekennen voor het gebruik van het maatschappelijk thema van de mondiale ecologische problematiek of de kernconcepten globalisering en rationalisering.

4 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat politieke strijdpunten kunnen voortkomen uit ideologische verschillen, met een toepassing van het kernconcept ideologie.

voorbeeld van een juist antwoord:

Verschillen in opvattingen over politieke strijdpunten kunnen gebaseerd zijn op verschillen in beginselen en denkbeelden over de meest wenselijke maatschappelijke en politieke verhoudingen. Dus kunnen politieke strijdpunten voortkomen uit ideologische verschillen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat de socialistische/sociaaldemocratische stroming en een uitgangspunt van deze stroming bij het standpunt over inkomensverschillen.

voorbeeld van een juist antwoord:

Het standpunt dat inkomensverschillen kleiner moeten worden, past het best bij het uitgangspunt van het verminderen van de sociale ongelijkheid van de socialistische/sociaaldemocratische stroming.

6 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een kenmerk van het sociaalconstructivisme-paradigma 1
- een verklaring dat Nederlanders verschillende opvattingen hebben over het belang van milieu en economie, met een toepassing van het gekozen kenmerk van het sociaalconstructivisme-paradigma 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens het sociaalconstructivisme-paradigma verschillen mensen in hun betekenisgeving aan de werkelijkheid 1
- Omdat Nederlanders van elkaar verschillen in de betekenis die zij geven/de waarde die zij hechten aan milieu en economie, hebben zij verschillende opvattingen over het belang van milieu en economie. Dus kan vanuit het sociaalconstructivisme-paradigma verklaard worden dat Nederlanders verschillende opvattingen hebben over het belang van milieu en economie 1

7 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat het ontbreken van gemeenschappelijke morele overtuigingen/waarden.

voorbeeld van een juist antwoord:

Als verschillen in opvattingen over politieke strijdpunten voortkomen uit het ontbreken van gemeenschappelijke morele overtuigingen/waarden dan leiden verschillen in opvattingen over politieke strijdpunten volgens het functionalisme-paradigma tot een aantasting van de stabiliteit van de samenleving.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat het werken met verschillende soorten vragenlijsten de representativiteit kan vergroten, met een toepassing van het begrip representativiteit.

voorbeeld van een juist antwoord:

Door verschillende soorten vragenlijsten te gebruiken, wordt de kans groter dat meer (verschillende) personen uit de onderzoekspopulatie kunnen of zullen deelnemen aan het onderzoek. Hoe meer (verschillende) personen uit de onderzoekspopulatie deelnemen aan het onderzoek, hoe groter de kans dat de steekproef een juiste afspiegeling (dwarsdoorsnede) is van de totale onderzoekspopulatie en daardoor representatief is.

9 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een voordeel van face-to-face-interviews als onderzoeksmethode voor een onderzoek naar politieke opvattingen 1
- een nadeel van face-to-face-interviews als onderzoeksmethode voor een onderzoek naar politieke opvattingen 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- (voordeel) In face-to-face-interviews kunnen onderzoekers makkelijker doorvragen/vragen toelichten 1
- (nadeel) In face-to-face-interviews kunnen respondenten eerder geneigd zijn sociaal wenselijke antwoorden te geven 1

10 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg wat je als onderzoeker moet doen om bij het onderzoek naar opvattingen over politieke strijdpunten te voldoen aan de eis van validiteit, met een toepassing van het begrip validiteit.

voorbeeld van een juist antwoord:

De onderzoeker moet ervoor zorgen dat de vragen die aan de respondenten gesteld worden, zo zijn geformuleerd dat ze leiden tot antwoorden die opvattingen over politieke strijdpunten meten. De onderzoekers meten dan wat ze willen meten en dat is een kenmerk van validiteit.

Opgave 2 Conflict in de Zuid-Chinese Zee

11 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat externe/interne soevereiniteit te herkennen is in het conflict in de Zuid-Chinese Zee, met een toepassing van de gekozen vorm van soevereiniteit 1
- informatie uit de inleiding waaruit de gekozen vorm van soevereiniteit blijkt 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In de inleiding staat dat China een deel van de exclusieve economische zone (EEZ) van aangrenzende landen claimt 1
- Dat wil zeggen dat China het centrale gezag van andere landen in de Zuid-Chinese Zee over bepaalde zeegebieden (hun EEZ) niet als soevereine macht erkent. Omdat het conflict gaat over erkenning van soevereine macht tussen landen is externe soevereiniteit te herkennen. of
Dat wil zeggen dat China een deel van het EEZ als zijn territorium definieert. Omdat het conflict gaat over de zeegebieden van China is de interne soevereiniteit van China te herkennen 1

12 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat het internationaal recht moeilijk te handhaven is in het conflict in de Zuid-Chinese Zee, met een toepassing van het kernconcept gezag en informatie daarover uit tekst 1.

voorbeeld van een juist antwoord:

Het handhaven van het internationaal recht is moeilijk omdat China de bevoegdheid van een internationale organisatie om de regels van het internationaal recht te handhaven, niet accepteert. De macht van deze internationale organisatie wordt dus niet als legitiem beschouwd. Er is dan geen sprake van gezag. In tekst 1 staat namelijk dat China het tribunaal als onbevoegd heeft afgedaan (r. 24-25).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat:

- een redenering op welke manier de macht van de staat China volgens de besluitvormingsmethode kan toenemen, met het uitgangspunt dat 'een staat macht heeft als zijn inbreng gerealiseerd wordt' 1
- informatie uit tekst 1 om het uitgangspunt van de besluitvormingsmethode te illustreren 1
- een toepassing van het kernconcept macht en een voorbeeld daarvan uit tekst 1 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens de besluitvormingsmethode zal de macht van China toenemen als de inbreng van China in belangrijke besluitvormingsprocessen gerealiseerd wordt 1
- De macht van China zal toenemen als de 'negen strepen'-stippellijn door het VN-tribunaal erkend wordt (r. 8-11 en r. 22-23) 1
- Dan kan de macht van China ten opzichte van andere landen in de Zuid-Chinese zee toenemen. Het zeegebied is voor China namelijk een machtsbron (hulpbron) om economische doelstellingen te bereiken en de economische handelingsmogelijkheden van andere landen in de Zuid-Chinese Zee te beperken. China kan het zeegebied bijvoorbeeld gaan gebruiken om zijn eigen bevolking te voeden, omdat het veel vis bevat (r. 37-41). Het gebruik van dit zeegebied kan daarmee bijdragen aan de economische ontwikkeling van China en niet of minder van de andere landen in de Zuid-Chinese zee 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat een uitleg dat in het conflict in de Zuid-Chinese Zee het veiligheidsdilemma te herkennen is, met een toepassing van twee elementen van het begrip veiligheidsdilemma en per element informatie uit tekst 2 waaruit het gekozen element blijkt (per element met informatie en uitleg 1 scorepunt).

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het veiligheidsdilemma houdt allereerst in dat staten zich steeds meer gaan bewapenen om voor hun eigen veiligheid te zorgen. In het conflict in de Zuid-Chinese Zee gaan staten die zich bedreigd voelen door militaire uitbreiding van China, zich ook verder bewapenen. Zo blijkt uit tekst 2 dat China militair actief is in het gebied (r. 1-6) en tegelijkertijd omringende landen hierop reageren met militaire versterkingen (r. 20-24) 1
- Het veiligheidsdilemma houdt vervolgens in dat de bewapeningshandelingen van staten om voor de eigen veiligheid te zorgen, juist ongewenste uitwerkingen voor de veiligheid hebben. Wel of niet bewapenen heeft voor de betrokken staten in beide gevallen ongewenste effecten op de veiligheid. Zo blijkt uit tekst 2 dat door de militaire activiteiten de veiligheidsrisico's toenemen (r. 26-28) 1

15 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een redenering over een mogelijke ontwikkeling van het conflict in de Zuid-Chinese Zee op grond van de realistische theorieën, met een kenmerk van de realistische theorieën en de naam van een kernconcept bij het hoofdconcept verhouding 1
- een toepassing van het gekozen kernconcept en informatie daarover uit tekst 2 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De realistische theorieën beschrijven internationale verhoudingen als een machtsstrijd van allen tegen allen. Dus is het volgens de realistische theorieën mogelijk dat het conflict in de Zuid-Chinese Zee verder zal toenemen, omdat macht daarin een rol speelt 1
- Door de uitbreiding van militaire macht om de veiligheid te waarborgen is de kans namelijk groot dat de landen die bij het conflict betrokken zijn elkaar met hun militaire methoden (r. 8-25) nog sterker tegenwerken om hun eigen doelen te bereiken 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een redenering over een mogelijke ontwikkeling van het conflict in de Zuid-Chinese Zee op grond van de liberale theorieën, met een kenmerk van de liberale theorieën en de naam van een kernconcept bij het hoofdconcept verhouding 1
- een toepassing van het gekozen kernconcept en informatie daarover uit tekst 2 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- De liberale theorieën beschrijven internationale verhoudingen als een uitdaging om situaties te creëren waarin samenwerking tot stand komt door te kijken naar gemeenschappelijke belangen. Dus is het volgens de liberale theorieën mogelijk dat het conflict in de Zuid-Chinese Zee plaats zal maken voor samenwerking 1
- De betrokken staten zullen door hun wederzijdse economische afhankelijkheid nieuwe/andere relaties (r. 26-34) vormen met economische ontwikkeling/welvaart als gemeenschappelijk doel 1

Opmerking

Geen scorepunt toekennen voor een toepassing van het gekozen kernconcept uit vraag 15.

17 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een reden waardoor het conflict moeilijk via de VN-Veiligheidsraad op te lossen zal zijn, met een kenmerk van de VN-Veiligheidsraad 1
- een redenering dat het conflict moeilijk via de VN-Veiligheidsraad op te lossen zal zijn, met een toepassing van een kenmerk van het barrièremodel 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het conflict zal moeilijk via de VN-Veiligheidsraad op te lossen zijn, omdat China en de Verenigde Staten als permanente leden van de VN-Veiligheidsraad vetorecht hebben 1
- Het vetorecht is volgens het barrièremodel een voorbeeld van hindermacht omdat China en de Verenigde Staten een oplossing via de VN-Veiligheidsraad kunnen blokkeren door gebruik te maken van dit recht 1

Opgave 3 De achtergrond van politici in Groot-Brittannië

---

18 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat met figuur 1 **niet** te bepalen is of er in Groot-Brittannië sprake is van een meritocratie, met een kenmerk van een meritocratische samenleving 1
- een verschil tussen een samenhang en een causaal verband, met gegevens uit figuur 1 om het gekozen verschil te illustreren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Uit figuur 1 blijkt dat de hoogte van het inkomen van de ouders samenhangt met de kans dat kinderen later in het vierde inkomenskwartiel eindigen. Uit deze samenhang is niet te bepalen of de hoogte van het inkomen van de ouders direct een oorzaak is of dat er andere factoren zijn die deze kans bepalen 1
- Als er sprake is van een causaal verband tussen de hoogte van het inkomen van de ouders en de kans op sociale opwaartse mobiliteit van het kind, is er geen sprake van een meritocratie. Omdat op grond van figuur 1 niet duidelijk is of er sprake is van een causale relatie, is met figuur 1 niet te bepalen of er in Groot-Brittannië sprake is van een meritocratie 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

19 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat in tabel 2 een verhoudingsvraagstuk te herkennen is, met een toepassing van het hoofdconcept verhouding en gegevens daarover uit tabel 2 1
- een uitleg dat het verhoudingsvraagstuk samenhangt met politieke macht, met een toepassing van het kernconcept politieke macht 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tabel 2 is een verhoudingsvraagstuk te herkennen omdat er sociale verschillen uit af te lezen zijn in gevolgde opleiding tussen de parlementsleden en de Britse bevolking. In tabel 2 staat dat in 2014 83% van de parlementsleden een universitaire opleiding gevolgd heeft, terwijl in dat jaar 38% van de totale Britse bevolking een universitaire opleiding gevolgd heeft. In het onderscheid in gevolgde opleiding en de gevolgen die dit zou kunnen hebben voor de maatschappelijke positie (lidmaatschap van het parlement) van mensen is het hoofdconcept verhouding te herkennen 1
- Deze sociale verschillen hangen samen met verschillen in politieke macht. Mensen die een universitaire opleiding hebben gevolgd, hebben namelijk meer kans om in het parlement te komen en daarmee politieke macht uit te oefenen dan mensen die geen universitaire opleiding hebben gevolgd. Parlementsleden beschikken over macht omdat zij het vermogen hebben om met onder andere formele middelen in de besluitvorming politieke doelstellingen te bereiken en de handelingsmogelijkheden van groepen die zij vertegenwoordigen te vergroten 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat in het verband tussen de door Heath beschreven relatie tussen politici en kiezers een bindingsvraagstuk te herkennen is, met een toepassing van het hoofdconcept binding en daarover informatie uit tekst 3 1
- een toepassing van een kernconcept bij het hoofdconcept binding en daarover informatie uit tekst 3 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Er is sprake van een bindingsvraagstuk omdat volgens Heath er een (afhankelijkheids)relatie is tussen kiezers en politici. Uit tekst 3 blijkt namelijk dat het stemgedrag van kiezers van Labour mede afhankelijk is van de achtergrond van de verkiesbare politici (r. 29-35) 1
- Uit tekst 3 blijkt dat het aandeel parlementsleden van Labour met een arbeidersachtergrond sterk is verminderd, terwijl Labour de burgers uit deze klasse zou moeten vertegenwoordigen (r. 4-17). Omdat achtergrondkenmerken van deze politici en achtergrondkenmerken van hun achterban in 2010 minder overeenkomen dan in 1964 is er sprake van minder representativiteit 1

21 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat de identiteit van invloed is op de door Heath beschreven relatie tussen politici en kiezers, met een toepassing van het kernconcept identiteit 1
- informatie uit tekst 3 om de identiteit van politici/kiezers te illustreren 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Uit het onderzoek van Heath blijkt dat kiezers uit de arbeidersklasse Labour eerder als linkser zien als de kandidaat uit hun kiesdistrict ook een arbeidersachtergrond heeft (r. 52-56) 1
- De ondervertegenwoordiging van Labour-politici met een arbeidersachtergrond heeft volgens Heath gevolgen voor de mate waarin kiezers zich kunnen identificeren met deze politici. Het zelfbeeld van de kiezers, dat onder andere wordt bepaald door hun sociaaleconomische klasse, komt hierdoor minder overeen met het beeld dat de politici als vertegenwoordigers van een politieke partij volgens deze kiezers uitdragen. Dus is de identiteit van politici en kiezers, volgens politicoloog Heath, van invloed op de relatie tussen politici en kiezers 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat politieke socialisatie invloed kan hebben op het stemgedrag van burgers, met een toepassing van het kernconcept politieke socialisatie.

voorbeeld van een juist antwoord:

In onder andere de opvoeding kunnen burgers geleerd hebben welke politieke waarden belangrijk zijn. In het overdragen en verwerven van politiek relevante waarden is politieke socialisatie te herkennen. Welke politieke waarden een burger in de opvoeding verworven heeft kan vervolgens zijn politieke voorkeur en daarmee de politieke partij waarop gestemd wordt, beïnvloeden. Dus kan politieke socialisatie invloed hebben op het stemgedrag van burgers.

Opgave 4 Wie heeft een relatie met wie?

---

23 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een verklaring vanuit het rationele actor-paradigma voor opleidingshomogamie onder hoog opgeleiden, met een kenmerk van het rationele actor-paradigma 1
- een eigen voorbeeld van economisch kapitaal 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Opleidingshomogamie onder hoog opgeleiden is te verklaren vanuit het idee van een afweging van kosten en baten bij relatievorming, wat een kenmerk is van het rationele actor-paradigma. De economische baten van een hoog opgeleide partner zijn over het algemeen hoger dan de economische baten van een laag opgeleide partner. Daarom kiezen hoog opgeleiden voor een partner die zo hoog mogelijk is opgeleid. Dat betekent in de praktijk dat hoger opgeleiden kiezen voor een partner met hetzelfde opleidingsniveau 1
- Een hoog opgeleide partner heeft namelijk over het algemeen een hoger inkomen dan een laag opgeleide partner. Inkomen is een voorbeeld van economisch kapitaal 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 1

Een juist antwoord bevat een uitleg dat een toename van opleidingshomogamie kan leiden tot een toename van sociale ongelijkheid tussen huishoudens, met een toepassing van het kernconcept sociale ongelijkheid.

voorbeeld van een juist antwoord:

Een toename van opleidingshomogamie kan betekenen dat er meer huishoudens komen waarvan beide hoog opgeleide partners een hoog inkomen hebben en dat er meer huishoudens komen waarvan beide laag opgeleide partners een laag inkomen hebben. In dat geval nemen de verschillen in inkomen tussen huishoudens toe. Inkomen is een schaarse en hooggewaardeerde zaak. Dus kan een toename van opleidingshomogamie leiden tot een toename van sociale ongelijkheid tussen huishoudens.

25 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat een toename van opleidingshomogamie ervoor kan zorgen dat de sociale cohesie binnen de groepen hoog opgeleiden en laag opgeleiden toeneemt, met een toepassing van het kernconcept sociale cohesie 1
- een uitleg dat een toename van opleidingshomogamie ervoor kan zorgen dat de sociale cohesie tussen de groepen hoog opgeleiden en laag opgeleiden afneemt, met een toepassing van het kernconcept sociale cohesie 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Een toename van opleidingshomogamie kan ervoor zorgen dat er meer sociale contacten ontstaan tussen hoog opgeleiden onderling en meer sociale contacten ontstaan tussen laag opgeleiden onderling. Het aantal sociale contacten zegt iets over het aantal bindingen die mensen met hetzelfde opleidingsniveau hebben. Dus kan een toename van opleidingshomogamie ervoor zorgen dat de sociale cohesie binnen deze twee groepen toeneemt 1
- Tegelijkertijd kunnen er door een toename van opleidingshomogamie minder sociale contacten ontstaan tussen hoog opgeleiden en laag opgeleiden. Het aantal sociale contacten zegt iets over het aantal bindingen die mensen met een verschillend opleidingsniveau hebben. Dus kan een toename van opleidingshomogamie ervoor zorgen dat de sociale cohesie tussen hoog opgeleiden en laag opgeleiden afneemt 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

26 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een redenering dat door een toename van opleidingshomogamie onder laag opgeleiden de sociale mobiliteit van laag opgeleiden zal afnemen, met een toepassing van het begrip sociale mobiliteit 1
- een toepassing van het begrip cultureel kapitaal 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Het beschikken over cultureel kapitaal, zoals bepaalde vaardigheden, kan bijdragen aan het verwerven van een hogere maatschappelijke positie. Laag opgeleiden beschikken over het algemeen over minder cultureel kapitaal dan hoog opgeleiden 1
- Door een toename van opleidingshomogamie onder laag opgeleiden komen er meer gezinnen met twee laag opgeleide ouders. Door het relatief beperkte cultureel kapitaal van deze ouders kan de mogelijkheid voor hun kinderen om te stijgen op de maatschappelijke ladder afnemen. Dus zal door een toename van opleidingshomogamie onder laag opgeleiden de sociale mobiliteit van kinderen van laag opgeleiden afnemen 1

27 maximumscore 2

Een juist antwoord bevat:

- een sociaal-culturele verandering in Nederland sinds de jaren zestig van de vorige eeuw 1
- een redenering dat sinds de jaren zestig sprake is van een afname van homogamie naar kerkelijke gezindte, met een toepassing van het kernconcept individualisering/institutionalisering 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- Sinds de jaren zestig van de vorige eeuw is in Nederland sprake van ontzuiling 1
- Daardoor is kerkelijke gezindte een minder belangrijk criterium voor partnerkeuze geworden. De vrijheid in het kiezen van een huwelijkspartner zal sinds die tijd zijn toegenomen. In een toename van vrijheid om bindingen aan te gaan is individualisering te herkennen, omdat individuen in toenemende mate hun zelfstandigheid op het gebied van relatievorming kunnen vergroten. Dus is sinds de jaren zestig sprake geweest van een afname van homogamie naar kerkelijke gezindte 1

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk 12 juli.

6 Bronvermeldingen

- tabel 1   naar: Dekker, P. & Ridder, J. den (2014). Het politiek-culturele verschil. In Vrooman, C., Gijsberts, M. & Boelhouwer, J. (red.) Verschil in Nederland. Sociaal en Cultureel Rapport 2014 (p.185, p.198). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd februari 2016 op <http://www.scp.nl/dsresource?objectid=37946&type=org>
- tekst 1   naar: Gevecht om rotspunten in de Zuid-Chinese Zee, de Volkskrant, 21 mei 2015. Geraadpleegd februari 2016 op <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/gevecht-om-rotspunten-in-de-zuid-chinese-zee~b58116b6/?hash=9e27431ff563ce70c8b178ffddfec3b3b47c4cee>
- tekst 2   de Volkskrant, 2015. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/spanning-tussen-china-en-vs-loopt-op~bf3263f1/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
- figuur 1 en
tabel 2   naar: Social Mobility and Child Poverty Commission (2014). Elitist Britain? (p.5, p.11, p.20). Geraadpleegd februari 2016 op https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/347915/Elitist_Britain_-_Final.pdf (vrij vertaald)
- tekst 3   naar: Oliver Heath (2015, 12 februari). Has the rise of middle class politicians led to the decline of class voting in Britain? The London School of Economics and Political Science. Geraadpleegd februari 2016 op <http://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/the-rise-of-middle-class-politicians-and-the-decline-of-class-voting-in-britain/> (vrij vertaald)